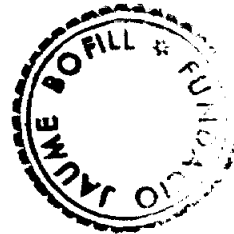

LABORATORI DE SOCIOLOGIA ICESB

COL. LECCIÓ INFORMES SOCIALS SOBRE CATALUNYA

=====

Director: Modest Reixach

Informe nº 4

MANERA D'ÉSSER DELS CATALANS

Investigador: Ramon Cotrina

MANERA D'ESSER DELS CATALANS

Si viatgeu fora del País i us entreteniu a observar el comportament de la gent, en poc temps dominareu un joc més divertit que resoldre un crucigrama: el joc d'endevinar la procedència de la gent per la seva manera de ser i de fer. Deixades de banda apreciacions d'embalum, és a dir, que els baladreners són del sud i els rossos esblaimats i ulls blaus són del nord, notareu que hi ha matisos com la manera de sùre, de mirar per la finestra d'un tren, la inclinació del cos quan es parla amb un altre, què es llegeix i com es llegeix, que us indiquen amb rara precisió d'on provenen els individus. Si, a més, se us fa avinent d'escoltar de què parlen notareu com són de diferents en la manera de pensar i valorar.

També un català pot ésser reconegut per un foraster atent. També té els seus tics característics i, no diguem, la seva manera de pensar i de valorar les coses i de resoldre els problemes.

Aquest corrent interior traduït en gestos i actituds, no massa abastable i de difícil definició, és allò que ens caracteritza com a catalans.

En aquest fulletó volem donar uns quants trets propis del catalans. No és ni una visió completa ni científica. Es un badoquejar atent. No sé si cal advertir que l'home occidental té unes característiques comunes i per tant allò que es diu dels catalans ho poden tenir gent d'altres països i al revés. Extracta, però, que ací són més generalitzades i els matisos més dibuixats.

Si voleu estar més al cas llegiu si us plau:

LES FORMES DE LA VIDA CATALANA de Josep Ferrerter i Mora

NOTICIA DE CATALUNYA de J. Vicens i Vives

INICIACIO A CATALUNYA de Romà Comamala

QUE CAL SABER DE CATALUNYA de Ferran Soldevila

PSICOANALISI DEL CATALA d'August Matons

COM HAN ESTAT I COM SOM ELS CATALANS de Rodolf Llorens

COM A CASA ENLLOC

Diu que una velleta de terra endins es moria normalment. El capellà, amatent i consolador, l'encoratjava dient-li que en el cel hi trobaria Nostre Senyor, la Mare de Déu, tots el sants i els amics que l'havien precedida i que posseiria una felicitat eterna. La resposta fou: tot el que vulgui Sr. Vicari, però com a casa enlloc.

Com a casa enlloc. Heus aquí una característica arrelada a Catalunya. La gent estima la seva terra i la seva manera d'estar-hi. I no és pas que no s'adoni de la ingent quantitat de deficiències que duu a sobre aquesta terra. Però els seus ulls l'han resseguida mil vegades, en sap els tocoms i les giragonses del camins. Podria dibuixar amb el dit totes les corbes del paisatge. Els sons tan acostumats se li han fet musica, i altres sons serien dissonàncies. Estic que molta tristesa que es veu en els ulls de la gent és perquè han hagut de mudar d'entorns. Aquestes petites coses concretes i palpables són les que donen seguretat. Es té necessitat d'arrapar-s'hi: la barana rovellada del balcó, l'engrut de l'escala, el retronny de les portes en tancar-se, els passos de la dona que feineja, els carrers i el treball quotidià.

El "com a casa enlloc" és un fugir de l'aventura i el risc excessiu i un limitar-se voluntàriament els horitzons. No es dubta pas de les excel·lències dels altres països. Tothom sap que la música alemanya és altíssima, la literatura francesa transparent, l'art italià indescriptible, els habitatges del nord comodíssims i els paisatges tropicals fastuosos, però, amb tot, com a casa enlloc.

El català no nega un més enllà. Però de l'altre món no n'ha tornat ningú i de teulades amunt no se'n sap gaire res. Es té allò que es té, petit o gran, i que es pot palpar i mesurar. Les seves suades ha costat. De moment això, i cal conservar-ho i gaudir-ne. Si cal també ens encomanarem a Déu, no fos cas que després ens trobéssim amb sorpreses.

I no es pas que el català no somniï. Ho fa despert i els seus somnis solen ésser força limitats. No hi entren ni grans afanys de domini ni de grandeses. No arriben a ésser somnis orgullosos sinó vanitosos: a part dels comuns i vulgars de viure sense esforç i d'enriquir-se màgi-

COM A CASA ENLLOC

cament, hi ha els de voler ésser tingut per alguna cosa important, admirat pels altres. Hi ha qui per adormir-se necessita pensar que és el millor jugador de futbol, o un metge que ha inventat remeis contra el càncer o que la seva casa és l'enveja del veïnat.

Quan es diu "la casa" vol dir tot l'entorn: els veïns amb qui potser es tenen poques tol.les, però que en cas de necessitat sempre fan per un. Els amics, sobretot els amics, siguin els de fer barrila siguin aquells amb qui pots confiar-te. Fins i tot en les ciutats grans on l'entorn queda més diluït i l'anonimat és aclaparador hi ha el botiguer de sota a casa o l'home del quiosc o el vailet de bar, o les cares vistes de cada dia a l'autobús que configuren l'àmbit i foragiten l'aire de forasteria.

Les coses entren pels sentits. I resulta que en aquest País la llum hi és abundosa i neta. Els pins, esquistats sovint, es retallen amb precisió. La mar i la sorra enlluernen. No ve de nou, doncs, que els ulls siguin el gran tresor. Veure coses, més boniques si voleu, però amb llum somorta, angunieja. La nostra gent no sap perquè, però, en dies de vent lleuger i el cel net com ull de peix, s'estima més la terra que trepitja i n'està ufana. Qui li pot fer entendre que es viu millor en una Suïssa polida i ordenada però boirosa i plujosa?. En els jardins i palaus retallats i barrocs de la Baviera un català s'hi perd. Només a Itàlia, i encara en alguns racons de la Toscana, podria dir que gairebé es troba a casa.

L'Espriu quan diu que està cansat d'aquesta covarda, vella tan salvatge terra i admira els pobles del nord nets, nobles, cultes, rics, lliures, desvetllats i feliços, reflexa un profund sentiment del poble, però al final del poema, quan, tot i els somnis, es queda al País ni que sigui pobre, brut, trist i dissortat, perquè ell també és covard i se l'estima, la gent potser ho raona d'una altra manera. També s'adonen de la brutícia i de tanta dissort que els envolta, però que a fora tot sigui millor no es veu tan clar. Enlloc estaquen els gossos amb llonganisses. I això tan pobre si voleu, que els enronda és real i abastable, i amb el temps un s'hi ha fet la jeia i, on pots trobar un altre motlle a mida?. Sabeu què -diran- deixem-ho córrer, com a casa enlloc.

CONTINUITAT

El català sap molt bé que no comença del no-res. La seva història la duu a dintre com un arbre. No hi fa res que sovint la hi hagin amagada o tergiversada, que els llibres, els pocs llibres d'escola, no en diguessin un mot amable durant llargues tongades. Ell sap que té història i que és història. Potser esbatanarà els ulls i es gratarà l'orella davant de noms tan importats i que ell no sap, com Jofre el Pilós o Jaume el Conqueridor. No li dirà res Ramon Llull i troba raríssim el nom d'Ausiàs March; ni el Decret de Nova Planta, ni les Bases de Manresa li suggereixen gran cosa. I ara potser comença a aprendre noms de persones i fets que només els considerava com a rètols de carrers. Però sap que té una història i que ell n'és continuador. I si l'home de què parlem és culte, sap molt bé que aquestes coses les ha hagut d'aprendre pel seu compte i mig d'amagat i que les sap molt parcialment. Però cal veure com s'il·luminen els ulls del nois quan se'ls llegeixen fragments de les Cròniques. Nois no influenciats en cap mena de partidisme, i que han viscut amb la normalitat, si es pot dir normalitat, de la major part de la gent del País, i que vibren davant d'allò que consideren història seva. Allò que suposaven i no sabien ben bé, allò que endevinaven i no podien concretar, quan se'ls fa palès se'ls bada la joia de saber qui són ells a través de la seva història. Es el plaer de sentir-se continuadors.

"Aspirar a la continuïtat de la vida -diu Ferrater i Mora- significa primordialment voler que la vida tingui sentit, és a dir, que cada un dels seus actes pugui ésser comprès en funció de la totalitat de la vida". I el català, com a concret que és, vol emmarcar i emmarcar-se en uns contorns molt definits. Les coses han de tenir sentit, altrament hi ha frustració.

Cal veure com són de seriosos i d'extensos els estudis històrics que s'han fet per comprendre com el català estima la història que l'ha fet possible. I si voleu més, la petita història de cada poble i de cada contrada. Es per això que s'estima el pont vell, o la plaça porticada, o el campanar, i totes les pedres amarades d'anys i testimonis muts de tants

fets, i que el sol de tantes tardors no ha pogut fer altra cosa que daurar-les un xic més. I els carrers tan sovintejats i sempre amb ganes de fer-hi un tomb.

Tothom sent i sap que procedeix d'un lloc concret. La majoria vénen d'una casa amb nom propi. I en moments de lleure o que no s'hagi de lluitar tan aferrissadament per guanyar-se la vida, la majoria tenen curiositat per esbrinar què feien els seus passats. I se'n fa motiu de conversa: el meu avi que era fuster i procedia de la costa... , o bé, la mare m'explicava que el seu avi que havia atalaiat egües a muntanya, era pastor i procedia de la Cerdanya... , o bé, jo sóc de can... Tots amb una història a l'esquena.

Quan aquesta història no és acceptada, la gent es tanca en ella mateixa, fa el viu, es doblega com un jonc i espera temps millors. O, net i pelat, es distancia. No és per això que hi ha estaments on el català no hi figura? Per què no hi ha militars catalans, ni guàrdia civils, ni agents d'ordre? S'hauria d'aprendre una altra història, caldria trencar unes arrels, i davant d'això s'opta perquè ho facin d'altres. El problema greu, que en aquests moments es veu clar, de manca de funcionaris catalans pot molt bé ésser degut al poc entusiasme que inspira una feina que no és la de casa. La gent que s'ha volgut situar ha triat sempre oficis liberals; no ha volgut formar part d'un cos disciplinat on la iniciativa pròpia és nul·la, però, això sobretot, perquè suposa un trencament de la continuïtat. No dóna sentit a la vida.

Si ara repasséssim els corrents vitals que han conformat el País, veuríem com un fil profund els ha lligat per dintre. Es pot fer la història política i la literària, la social i l'econòmica i, tot i les davallades o els períodes de silenci o persecució, es pot trobar, viu, el corrent de la continuïtat. Una continuïtat innovadora i renovadora, no enta ni immòbil.

Hi ha qui diu que la continuïtat en aquest País, l'han feta les dones. Elles han aguantat la casa i la família. Potser és cert. Però penso que si la dona arriba a alliberar-se, -va pel camí-, la continuïtat que donarà

TE UNA HISTÒRIA I ELL N'ES CONTINUADOR

al País, encara serà més vàlida. La dona ha estat lligada a la casa i als fills. Se'n podrien explicar mil i una de les coses que ha aguantat, de la fermesa amb què ha resolt moments difícils, de la quasi infal·libilitat de la seva intuïció, de com, a muntanya sobretot, ha treballat físicament més que l'home, de com ha i s'ha configurat amb la terra. Algun dia -i potser per inri dels mascles i les seves grans institucions- s'escriurà la història de la dona del País. I encara, aquí la dona ha tingut sempre un status legal superior al d'altres nacions. De moment admetem, però, que la continuïtat de Catalunya, es deu en bona part a la dona.

TREBALL

Arribeu a Barcelona a primeres hores del matí. La gent va per feina. Caminen amb una dèria als ulls. Ni veuen allò que passa al seu entorn. El botiguer puja la persiana de ferro, treu la pols dels estants, guaita un moment el cel entre les cases altes. Potser plourà, pensa: carrers molls, calaixos eixuts. Els autobusos van atapeïts. Als mercats no s'hi cap. Les portes de les fàbriques, com unes boques monstruoses, s'empassen a cents d'obrers. Es el treball. A les deu del vespre, el carrers no especialment típics de la gran ciutat, són deserts. La gent és a casa. Demà caldrà tornar-hi.

Catalunya poble treballador. Tothom ho diu. I de fet d'una terra muntanyosa i de meteorologia incerta, se'n treu fruit. D'una terra sense matèries primeres, se'n fa un país industrialitzat.

Es cert que el català és tan treballador?.

El català mai no s'ha cregut gaire allò que el treball dignifica, però sap molt bé que qui no treballa no menja. I odia, talment odia a aquells que viuen amb l'esquena dreta. I no pel fet de viure sense treballar sinó perquè considera que aquesta gent s'alimenta de la seva suor.

L'humor portuguès que diu: "el treball és sagrat, no el toquis", el català no l'entén.

El català vol treballar per viure, i si pot ésser viure bé. No es tracta de viure per treballar. I viure del propi treball li dóna independència. No abaixar el cap davant ningú, ni que ningú li pugui alçar la veu, és una de les satisfaccions que té. I no la podria tenir si no fos per la seguretat que treballant s'ha fet independent. Allò que posseeix no ho deu a ningú, s'ho ha guanyat ell. I malda perquè les seves possibilitats de riquesa siguin superiors a les de l'altre. Si ho aconseguix, ho atribueix a la seva capacitat, si no, a la sort que tenen els altres. A mi, diuen, tornar a començar de nou, no em faria cap por.

Potser es treballa per no haver de treballar. Cal arraconar un poc per a més menester. I ja se sap que qui de jove no treballa quan és vell dorm

a la palla. Poder tenir una caseta d'estiu o fer un viatge, canviar de cotxe o fer lluir la dona, val diners. I amb el treball s'ho afanyarà. Cal però fer la feina neta. Aquí rau potser el millor elogi del català treballador, això és: acabar allò que es comença i fer-ho bé. Encara hi ha l'orgull de les coses ben fetes. Anant pels pobles és fàcil de trobar el paleta que et diu que aquella escala de difícil construcció, i l'estucat de la paret que ni les pluges ni els anys han pogut rebufar, ho va fer ell. O pots trobar el ferrer forjador de manetes i picaportes que et senyala una reixa que ell va forjar ja fa una pila d'anys. Encara avui hi ha pintors de parets i paletes i fusters i ferrers que haurien de firmar les seves obres com si fossin esculptors. No heu vist mai la cara de satisfacció del pagès quan es mira el camp després de la llaurada?. Allò és feina i feina ben feta. No és estrany doncs, que a un català l'anguniegi la ciutat on tantes coses són a mig fer. Una casa començada i abandonada fa tristesa. Va contra l'esperit de treball. Una llaua pintada i esmaltada que tapi un nyap és inconcebible. Es cert que en bona part es perd aquest esperit de la feina. La gent quan treballa per altri no s'hi capfica massa. El mal no és nou ni és solament d'aquí. La responsabilitat és virtut no comuna. Fa temps que es diu: qui té mossos i no s'els veu es fa pobre i no s'ho creu. I ara, en una societat de consum, on convé que les coses no durin massa –llavors es vendria poc– i que allò que val són les aparences –la propaganda mana– aquest tipus de feinejar, que diem, sembla que s'evapori. Però no és exacte. Encara a la majoria d'homes d'ofici, els repugna d'haver de treballar de la manera com es fa avui. L'automatització i l'estandarització de la producció no omple l'esperit de treball. Potser el català trobarà la manera de realitzar-se com a treballador en les petites feines fetes a casa per gust i amb minuciositat.

L'elogi que sovintejava i era –i és?– definitiu quan s'enumeraven les qualitats del pretendent d'una noia, era: és molt treballador. Un home amb ganes de treballar és una seguret per la vida. La bellesa física i l' enamorament que tant plauen al català, a l'hora de donar consells no

tenen la més mínima importància. De la boniquesa, diuen mofetes, en pots tirar un tros a l'olla.

A l'hora de presentar-se a fer la feina, és curiós, el català es modestíssim. Ha d'estar molt segur de dominar l'ofici perquè s'avenci a dogmatitzar i fer-se el savi. Normalment diu que sap molt menys d'allò que realment sap. Li fa tanta por de no reeixir i que li puguin retreure, que prefereix, diguem-ne, una falsa humilitat. Hi ha gent d'altres contrades que sabent ben poc es presenten com a capaços de tot; són els milhomes. El català difícilment fa el milhomes, encara que interiorment estigui convençut que ell en sap molt.

QUI NO TREBALLA NO MENJA

LA LLENGUA

El català considera que no s'és del tot català si no es parla la llengua del País. Admet que català és aquell que viu i treballa a Catalunya, però si per la raó que sigui aquest no parla el català, no el considera ben bé dels seus. Admetrà el contrari per política, per raonament, però en un racó del seu esprit fa que se'n consideri diferent.

La tragèdia del catalano-parlant és que no sap si sap la seva llengua. Preterida de l'escola, foragitada anys i panys de tot mitjà de comunicació, no l'ha poguda aprendre ni amb el més mínim rigor científic. L'ha feta servir per viure, i potser ni s'adona que la porta arrapada a la sang. Potser es pensa que és només un estri per a comunicar-se, i no veu que li és essencial per viure, per viure com a persona completa, amb pensaments i sentiments que es gesten precisament en la llengua pròpia. És llavors quan diu que li va més bé de llegir en castellà, que el català és difícil, que no va bé per escriure. Un míser - justificar-se de fets injustificables. I, més tristesa, ni s'adona de vegades que la culpa no és pas d'ell. Fins ara, és clar, el català no serveix per anar a llocs oficials ni per treure's una tarja d'identitat ni un carnet de conduir. Per cobrar una simbòlica pensió després de tants anys de treballar, cal ferho en castellà. Encara pesa damunt de molta gent com una bufetada, la sensació de cosa dolenta si es parla arreu en català. Et poden maltractar i tot, no seria pas la primera vegada, si parles català.

Costarà un xic de normalitzar, de fer desaparèixer mals entesos i falses apreciacions pseudo-científiques. Hi ha cops que per justificar-se de les pròpies deficiències respecte a la pròpia llengua, el català usa, sobretot si és home d'una certa cultura, d'arguments curiosíssims, com per exemple la poca extensió numèrica dels catalano-parlants. Vist així potser que aprenguéssim tots xinès.

CAL AGENÇAR EL PAIS, NETEJAR-LO, FOLIR-LO

Per altra banda, el català es un sentimental de la pròpia llengua. Cal veure com li brillen els ulls quan en una ciutat llunyana se t'acosta un i et diu : vostè és català ! .

Quan , després de la guerra, el senyor Ridruejo volia fer la propaganda del seu partit en català sabia molt bé allò que es feia. Només un pujat apassionament contra tot allò que feia olor de Catalunya ho va poder impedir. Recordeu que a l'hora dels referèndums o dels vint-i-cinc anys de pau es feia també la propaganda en català. Es de calaix, doncs, suposar que el català estima la seva llengua, i tot i els condicionaments externs la troba clara i bonica. Direu que tothom estima la seva llengua. Però potser cap poble no la identifica tant amb la seva vida. Aquella dona de poble intel·ligent, bona i neta, que en fer amistat amb una alemanya també intel·ligent i bona, i veient que s'avenien els gustos i maneres de fer, deia : aquesta noia sí que val, llàstima que hagi de parlar d'aquesta manera.

Que la llengua catalana s'hagi mantingut tot i les maltempsades, malgrat el anys de decaïment i les fortíssimes pressions de fora, és potser un cas únic en la història. El poble s'hi ha arrapat i l'ha defensada a la seva manera amb dents i ungles. No oblidem pas que del combat, llarg i dur i amb tanta diferència d'armes, la llengua catalana n'ha sortit malparada, s'ha empobrit, està pigallada de barbarismes i s'ha obert una distància difícil de pontar entre el llenguatge popular i el literari. No sé si d'una manera gaire precisa, però amb un instint infal·lible, la gent s'adona que si no guanya la batalla de la llengua, Catalunya s'haurà perdut com a poble. Seria un altre poble. Noteu que la llengua és essencialment conducta. Cada individu rep de les paraules i formes lingüístiques una gran part d'estímul per a obrar. No és arriscat d'afirmar que el desenvolupament psicològic ve conformat com a element principalíssim per la llengua pròpia.

La democràcia és importantíssima. L'autogovern necessari, però ara i aquí encara és més important la llengua. No val a dir que Irlanda és un poble encara que pràcticament hagi abandonat la seva

llengua. Això, repetim, la gent ho intuïeix. D'aquí la noble fal·lera de retolar com cal poblacions i carrers, d'organitzar i d'assistir a curses de català, d'exigir d'una manera o altra que se li parli en la seva llengua. Cal agençar el País, netejar-lo, polir-lo, evitar tants disbarats ecològics, restaurar monuments, però sobretot la llengua. No fos cas que la intuïció i la por de Josep Carner fos un dia veritat: "En mos camins d'un temps, hom pot trobar-hi un àngel trist amb el seu glavi tort." Perquè Catalunya sense la llengua seria només un àngel trist amb el glavi tort.

SENSE RAÇA

Només cal llegir, ni que sigui superficialment, un bon resum d'història del País per adonar-se que per Catalunya hi ha passat tothom. Vicens Vives ho explica tan clar que no sé si cal repetir-ho. Si Catalunya ha estat, doncs, un pasadís, si s'hi han escolat homes i cultures d'arreu, algunes d'empremta profunda, d'altres només de relliscada, no és estrany que el català tingui una mica de tot. Potser la mateixa vitalitat que té li vingui de la manca d'una raça definida. Un català racista faria riure. Ni físicament som uniformes. Al cor de la Plana de Vic s'hi donen els vailets ros panotxa, i no són escassos ran de mar els ulls blaus. Del negre atzabeja i formes esponeroses es passa al castany normal amb ulls de color indefinit. Un poble que ha rebut tantes d'influències i ha assimilat tantes de cultures ha de posseir un pòsit no comú.

Aquests anants i vinents històrics lleven la son i treuen la mandra. Un poble així ha de viure despert. I no només pel pessigolleig constant de la sang nova, sinó pel perill cert que si s'adormís potser es despertaria éssent un altre poble. El català sap que cal dormir amb un ull obert. Un dels vicis més fustigats pel refranyer popular és la mandra.

El mandrós no solament es perd com a persona, infecunda que és, sinó que no defensa allò que és de tots i que cal vetllar constantment: és el dropo. Dropo, un insult menyspreatiu i coercitiu. Dir dropo a algú és refregar-li per la cara la seva condició d'home inútil i funest per al País i al mateix temps una insinuació a deixar d'ésser-ho. Es un alerta, un crit de lluita, és un dir que si caiem en la droperia, - abans de gaire algú se'ns menjarà vius. A ningú del País, tot i la sovintejada tendència al plaer de no fer res, li plau d'ésser tingut per dropo.

TERRA DE PAS

El fet d'esser un País de trànsit fa que sempre s'hagi viscut en situacions perilloses, és a dir inestables, amb risc de perdre-ho tot. Deu ésser per aixó que el català viu en certa manera angoixat i contradictori. Vol fruir de l'avui i ha de pensar en el demà. Es malgastaria de gust allò que té però la por del que pot venir li ho prohibeix. Sap que com a poble ara cau ara s'aixeca. Cal, doncs, guardar una poma per la set.

Tot i ésser un poble inestable, Catalunya sap que és indestructible. No es tracta de l'orgull dels imperis, ni anar contra els fets històrics que demostren que tot poble neix, viu i mor. Es tracta de la seguretat que no pot ésser assassinat com a poble, encara que sí malferit. I no pot morir així com així perquè no vol morir, té la voluntat de romandre. I degut al mestissatge ara s'arrauxarà contra allò que li sembla fer nosa i cremarà esglésies i decapitarà estàtues, ara les refarà amb amor inaudit i acaronarà amorós cada pedra vella. Trencarà relacions de temps amb una paraula abrupta, o bé estranyarà relacions noves, gairebé humiliant-se per un excés de cor. Serà l'home que passa anys sense saludar el veí, renyits, ferotgement enemics, sense que ningú, ni ells, sàpiguen el per qué, i que un bon dia sense que ningú, ni ells, sàpiguen el per què han fet les paus i ara són carn i unglà.

"No ens enganyéssim pas" -diu Vicens Vives- "els moviments epilèptics de la nostra història, els actes irascibles, les actituds frenètiques, corresponen als plànols d'esllavissament de la nostra sensibilitat emmalaltida per l'hibridisme i la tensió social i ideològica"

Potser com diu A. Matons, som només una raça psicològica. I una raça psicològica és una nació mentre que els estats moderns són imperis. Allò que ens uneix és que sentim, actuem i parlem d'una mateixa manera.

SENTIMENTALISME

Sota l'aspre duresa aparent de l'home del País, s'amaga un sentimental. No hi fa res la barba hirsuta, ni els ulls acerats, ni el posat d'indiferència. Aquest home ha fet versos en un moment determinat de la seva vida, s'ha enamorat follament i va estar a punt de tirar la casa per la finestra.

Encara avui, ja té uns quants anys, se li humitegen els ulls en sentir cançons de la seva joventut, encara recorre vells camins i se li posça pell de gallina en sentir una olor que creia de temps oblidada.

No és un sentimental continuat. Normalment es deixa dur per la raó, per allò que cal fer. Són poques les vegades que es mirarà una fotografia vella i groguenca i recordarà. I encara, quan ho faci, no ho dirà a ningú. Es un sentimental intermitent. D'aquí la desproporció que mostra sovint: ara se't menjaria a festes, ara t'engega per un no-res. S'enfelloneix davant allò que creu injust i sortirà al carrer si cal i calarà foc si convé i l'endemà se'n penedirà, dirà que ell no hi era i passarà temps sense moure's de la més estricta normalitat. En retrobar companys d'infantesa s'explaiarà recordant jocs i trepalleries, es mostrarà generós i desinteressat i es comprometrà de retrobar-se sovint, cosa que no complirà i se'n desempallegarà de qualsevol manera. En deixar casa seva, o la seva terra, s'enyorarà. S'espavilarà, això sí, i potser fins i tot farà carrera fora de casa; però sempre hi haurà les ganes del retorn. Un anhel de reposar almenys sota les mateixes gleves que el van veure néixer.

L'ARREI QUE M'S LLIGA

INDIVIDUALISME

- No t'emboquis, no et fills dels companys i queda't a casa-. Això tots els pares ho han repetit als fills. Que els altres no et solucionaran els problemes, està, sembla, demostrat, però que tot plegat ens faci augmentar el nostre ja sabut individualisme, sap greu.

"L'individualista, presenta com a condicions diferencials, la repugnància a ésser manat, idees pròpies més o menys clares sobre les coses, consciència que el seu benestar depèn sobretot d'ell mateix, esperit crític, una certa dosi d'egoisme i una mica de seguretat amb ell mateix" diu A. Matons.

I certament, el català no vol ser manat, almenys en el sentit de submissió. Li plau de fer allò que li ve bé perquè creu que pot fer-ho, i potser millor, que si li ho diuen, i així es realitza. Fer una feina neta, de pròpia iniciativa, i que després en vingui l'elogi, això li agrada.

El català té les seves pròpies idees gairebé sobre tot allò que existeix. Si ell manés, arranjarà les coses en poca estona. Es joc de poques taules. Es capaç de dir-hi la seva sobre arquitectura i jardineria, medicina i religió i no diguem de política. Té el seu pensar sobre l'amistat i les dones, els advocats i els policies, i se li fa difícil de desprendre's d'un pam de la seva llibertat, o almenys del que ell creu llibertat. Encara que algú cregui que no, el català prefereix la llibertat a la justícia, i tot i que prové d'un arrel romanès, segons les quals allò que compta és la comunitat, ell prefereix i respecta sempre molt més l'individu.

POR DEL RIDICUL I HOME DE PACTE

Tenir relacions verbals amb qualsevol ~~o~~parlar per parlar, no s'adiu al català. Insociable?. Sembla que no. Si el català venç la por de fer el ridícul és un home obert, incisiu i amb bon humor. Però perdre la por del ridícul es fa difícil. Cal primer dominar l'ambient, assegurar almenys un peu. Poder quedar sense resposta, l'angunieja. Llavors pren una actitud de veure venir. Quan té contesta a les preguntes de qui és aquest que parla, per què diu allò que diu, quines intencions porta, no et volen pas enxampar en algun embolic, què diran si tu dius o fas això... , llavors és capaç d'ésser extrovertit i fins i tot divertit.

Allò que diuen que amb un català és difícil de fer-hi amiatat però que un cop feta és difícil de perdre-la, és veritat.

Noteu que el català és també home de pacte. Jo dono, tu dones i complimento. I també: no cal agafar les coses per allà on més crímen. Per tant parlem-ne i pactem. Es prou intel·ligent per veure la raó o la part de raó que tenen els altres. I si no voleu dir-n' intel·ligència, digueu-ne aptitud. Això el fa liberal i capaç de fer tractes. Actituds extremes, continuades i mantigudes no fa per a aquest País. Adhuc amb això, s'acosta a la natura. Ni les tempestes ni les ventades, ni cap cosa violenta és de durada en la Naturalesa. En el català tampoc.

Per gota que us llegui repasseu la història i us adonareu de com n'és de pactista aquest poble i la seva gent.

COMPLEX D'INFERIORITAT

Sobretot si surt del País el català té una mena de complex d'inferioritat. Es un home sense pàtria. Li parlen de sol, de toros i de danses i se'n sent tan foraster com els mateixos que li'n parlen. Si intenta parlar de Catalunya la gent bada els ulls i com a màxim ho entén com a cosa fòklòrica. Pocs són els que arriben a una vera comprensió.

Dintre de casa mateix un català, s'acomplexa davant de qualsevol funcionari públic. Serà perquè ha de parlar castellà?. Té una extranya por a la guàrdia civil i a la policia, a qui farà bona cara si se'ls troba però se n'aparta tant com pot.

Queda bocabadat de la xerrera que tenen els que usen altres llengües, ell que en quatre mots ho ha dit tot.

Se sent perseguit no sap ben bé perquè. Hi ha qui s'ha esforçat anys i panys a dissimular, inútilment és clar, que era català. I tot per una mena de por i de complex gairebé inexplicables. Es degut a la por a la garjola d'aquests últims quaranta anys?. Es perquè no està segur d'ell mateix?. Tan difícil és de sentir-se ciutadà normal d'un país normal? Es veu que sí.

La seva projecció ha quedat reduïda al petit món de cada dia: la casa, la tertúlia, el treball on s'hi ha fet un lloc i s'hi mou amb aire. Les coses de més volada les hi han fet sempre els altres.

REBEL·LIA I LLIBERTAT

Quan semblà que tothom fa farina blana, que la veritat oficial ha estat sòlidament imposada, surten no se sap com, un estol de catalans contestataris. Ara serà un cantant que dirà la seva música amb lletra incisiva, ara un vailet que penjarà, jugant-s'hi la vida, una senyera en el lloc més impensat. Qui escriurà un llibre que, editat a fora, correrà per sota mà. Qui explicarà semipúblicament les seves idees noves. Es faran munió de reunions i contactes secrets. Demostren això que el català és rebel?, o és una manifestació d'un esperit anàrquic?. Hem dit que és difícil que el català accepti l'ordre establert si aquest ordre condiona la seva llibertat. La majoria callaran, però en el seu silenci també hi haurà rebel·lia. Gent difícil de domar?.

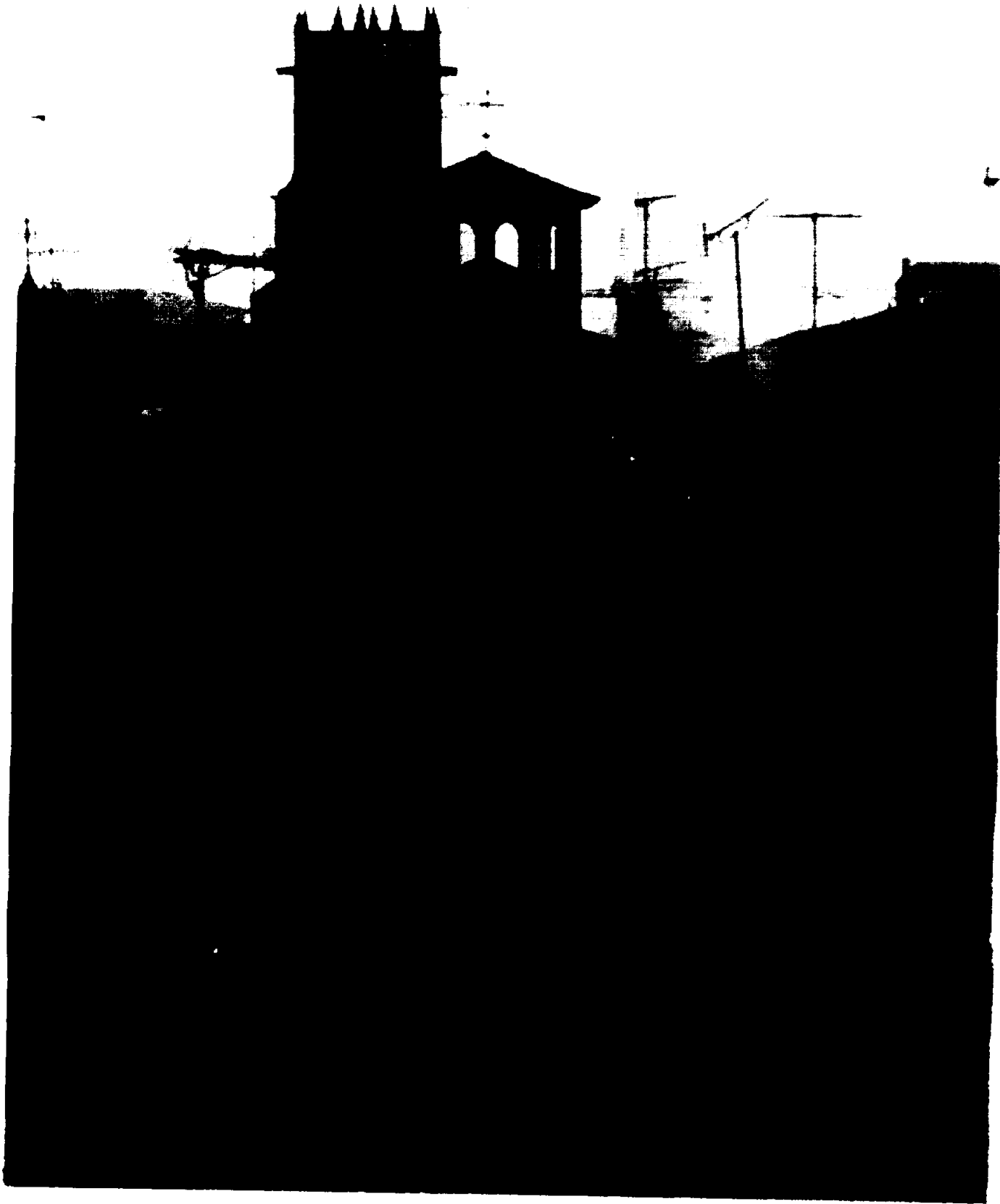
Llegint allò que han dit dels catalans els literats que de pic o de pala-da se n'han ocupat, tots remarquen la gran afecció que té la gent d'aquest País pels furs i les llibertats. Potser és només un voler d'allò que és seu i sense el qual se sent perdut com a persona.

Contrasta, però lliga, aquesta rebel·lia i amor a la llibertat amb el posat d'aquell que ja està de tornada de tot. Davant la incisió de la crítica més dura, de la rebel·lia més oberta, hi ha la posició tan pròpia també d'aquest País d'aquell que ja les ha vistes totes, que res no val la pena perquè tot quedarà igual, que sempre són -diu- els mateixos. Aquest és un rebel fracassat, un llibertari que creu impossible la llibertat però, en el fons, rebel i llibertari.

DESCONFIANÇA

Sigui perquè al llarg de la història el català ha rebut moltes de patades, sigui perquè la vida al País sovint se li ha fet extremadament difícil, el català és malfiat. I no es tracta solament de la desconfiança tòpica del pagès a ciutat, que es pensa que tothom va per a ensibornar-lo. Es una mena de pòsit, deixat per seculars experiències, que el fa estar alerta sempre d'un possible doble joc. Avesat al fet que ningú no dóna res per res, cau sovint a malfiar-se fins i tot de la bona fe. Festes em fas i no me'n sols fer, és que em vols fúmer o m'has de menester, diu sorneguer. I aquesta idea que els altres sempre el poden traïr, la duu fins i tot a les persones més lligades a ell. Un puntet de malfiança el té àdhuc de les persones més íntimes. Mai se sap! Això no vol pas dir que tingui un instint especial per endivinar d'allà on li vindrà la mala jugada. Sovint es dóna plenament a aquells que li fan la trabanqueta i hi cau de quatre grapes, i en canvi desconfia d'aquells que van amb una netíssima intenció. Posar-se en guàrdia davant de qualsevol presumible perill, el priva certament de moltes vessades, però li dóna també aquest aire isard i desagradable i que fa dificultosa la convivència.

Lligat a aquesta desconfiança, hi ha l'actitud gairebé malaltissa i molt estesa de fer bona cara al carrer i ésser agressiu a casa. Si les parets i les dones parlessin, ens trobaríem amb sorpreses de no dir.

UN PAIS REAL I ABASTABLE

SENY

No perquè se n'hagi parlat tant, ni perquè sigui de difícil definició, vol dir que no sigui una virtut real i important d'aquest País. Potser la més important. Ferrer i Mora aprofundeix el tema i en fa les oportunes distincions. Defineix el seny lligant, retocant-los, els mots de "prudència, enteniment, discreció i circumspecció". Nega la reducció del seny al sentit comú, tot i que és necessària l'experiència que el sentit comú suposa. Seny vol dir saviesa i coneixement i moral, serenitat i circumspecció, perseguir les coses amb fermesa i constància, sense desdeny ni indiferència. Seny és també continuïtat.

"L'autèntic seny, diríem l'ideal del seny, és perseguir el que és just, convenient i correcte, encara que aquesta persecució sigui en alguns instants l'acció més insensata que hom pugui imaginar."

El fet que el seny sigui una paraula només catalana sense possible traducció a cap altra llengua, no vol pas dir que tots els catalans en tinguin, ni que l'home assenyat ho sigui sempre. Però si hem arribat a concretar en un mot tot una forma de vida, vol dir que el català és capaç de tenir una actitud assenyada. De gent assenyada tots n'hem coneguda, i en certs moments almenys tots ho hem estat, per tant no és un acte sinó un hàbit. Aconseguir-ho és feina nostra.

EN EL FONS TOT L'ART CATALÀ DUU EL SENYAL DEL ROMÀNIC

L'ART I ELS CATALANS

Un camí excel·lent per a conèixer un poble és seguir les seves manifestacions artístiques al llarg del temps. La seva concepció de la vida s'hi veu reflexada, i sobretot, en l'art d'íquem-re popular, és a dir, allò d'estètic que el poble ha creat o ha tingut com a seu, allò que ha estimat i conservat.

Potser no cal rajar als inicis de l'art rupestre amb les seves figures estilitzades i gairebé només siluetades per endevinar com érem, però un petit incís en la ceràmica de llavors ja valdria la pena. Noteu que la ceràmica, sembla, era obra exclusiva de mans de dones. Les seves formes arrodonides i ben acabades, la decoració incisa, pacientment puntada i exactament dibuixada, simple però perfecta, demostra ja un voler la cosa útil però bella. És el gust de la forma tantes vegades repetit. El gust de la forma que tindrà la seva màxima expressió amb la influència grega. Només cal contemplar al Museu d'Arqueologia de Barcelona el tors d'Airodita o la testa d'Artemis procedents d'Empúries per adonar-se que la bellesa i la serenitat lligada al mar i a la terra, una bellesa que es palpa i es veu i es degusta, va arrelar, ja llavors, i sembla que per sempre, a la nostra terra. L'art ibèric, potser el més autòcton d'aquests temps reculats, mostra una barreja entre la simplicitat de les caveres i la influència hel·lènica, com el cèlebre vas decorat trobat a Empúries. Tanta de bellesa, i refinada, ve compensada per l'ona i tot

el que Roma representa: llei, ordre, art massís i pesant, obres d'utilitat pública. Roma hel·lenitzada, heus aquí la nostra deu més profunda. Doncs us cal anar a Terragone o a Emfúries, o parar-vos un moment a l'Arc de Serí o al Fort de les Ferreres i veureu que Roma representa la clau de volta que lliga i teixeix totes les cultures autòctones o foranes. Roma és l'estructura. És per això que fou possible després un art nacional com el Romànic, comptant, és clar, amb l'aportació més aviat escassa, dels invasors musulmans i visigòtics. El Romànic és un art funcional fet de serý i de mesura, adaptat a totes les circumstàncies i esgotant el ventall de possibilitats. Mireu un mapa de Catalunya on es senyalin els monuments romànics i quedareu meravellats de la riquesa que encara en resta. No hi ha contrade ni llogarret que no tingui el seu. Monumental i ric com Sant Pere de Rodas o Ripoll, majestuós i net com Sant Joan de les Abadesses o Sant Vicenç de Cardona, amb claustres de pura meravella com Santa Maria de l'Estany o la catedral de Girona, amb tribunes central bellíssimament esculpturades com la del Priorat de Serrabona. I no parlem de les Majestats o Mares de Déu ni les delicioses pintures murals o sobre taula. La llista seria inacabable i només cal consultar algun dels magnífics llibres d'art romànic editats últimament. No és estrany, doncs, que el romànic marqui l'escribit català. Tots en duem una empremta. I no hi fa res que després s'hagi desenvolupat tota una riquesa d'estils. En el fons tot l'art català duu el roquet del romànic. És cert que el gòtic té una importància extraordinària, sobretot en l'arquitectura civil, en la pintura

i en les estàtues de les Mare de Déu romanes comparables
potser a les escultures gregues. Però el gòtic és fill
del romànic. fins i tot en l'art d'ara Miró i Picasso
tenen ratlles i colors arrancats de les pintures romà-
niques. ¿ho us ha passat mai de confondre una casa de
pagès a b una església romànica? ¿No us sembla que algunes
de les ceràmiques de Sant Julià, la Bisbal o Prada són
les mateixes que feien mil anys enrera? I no hi fa res
que de tant en tant surti un geni oníric que sembla que
esparreca la plana de la tradició, posem per cas Gaudí.
També això és propi del país: és la rauxa i el somri,
l'exaltació i la desmesura. Això és del país però no és
el país. La traça per adaptar l'arrel vella al gest nou
ens ha caracteritzat i ens ho salvat. El Romanticisme
desmaià i lènguid, el Modernisme acolorit i treballat,
mediterrà, són país. Tàpies també és arrel de país.

ELS CATALANS I LA LITERATURA

Així com en l'art la gent del País estima i en certa manera coneix el nostre passat, en literatura en canvi ho ignora guairebé tot. S'explica segurament perquè les pedres velles es poden palpar i entren pels ulls, i en canvi les lletres, en un País sense ecclèsià pròpia, no hi ha qui hi penetri. Amb tot la nostra literatura ha estat i és gloriosa, i una fiblada d'escriptor, vull dir les ganes d'escriure en un o altre moment, el català ho porta a dintre.

Aquí es tracta de veure com som els catalans a través dels nostres escriptors. I això es podria fer de dues maneres: o bé espigolant allò que han dit ells dels catalans o bé mirant tot allò tot allò que han escrit i com ho han escrit, i comparant-ho amb les altres literatures, intentar de reconèixer-nos-hi. La feina, és clar, seria llarga i possiblement pesada. Aquí volem només suggerir possibles camins.

Quan Ramon Llull, el foll de Miramar, inventa l'art d'"atrotrobar veritat" s'hi engresca, vol que els altres s'adonguin de la meravellosa troballa, i no té mandra d'anar a París i Roma i explicar-ho als savis de llavors. No l'entendran. No hi fa res. Simplificarà o ampliarà la seva art combinatoria i no pararà davant del fracàs. Ho volerà experimentar ell mateix en terres d'infidels i així fer obrir els ulls als qui no fan cas del seu sistema. Morirà de vell,

incomprens per la majoria, un ric amargat de bona, però mai decebut de la seva veritat. Quants de catalans pensen de tenir en les seves mans l'art d'arranjar tots els problemes! Ho el tenen, és clar, però si no els venen la peresa o l'orgull de pensar que són els únics, quanta de feina es faria!

Llegiu les Cròniques - les quatre Grans Cròniques- i veureu que, exageracions a part, an s'hi pot trobar lligat com un personatge més. Podríem viure ara nosaltres les seves guerres i les seves treves sense cap esforç d'adaptació. Les reaccions de venjança i perdó, d'odi i de merescut són, mica més mica menys, les mateixes d'ara. Algu pot dir doncs que no hem canviat de res? Ho estic de canviar o no. Al que passa és que la corda és la mateixa. Si fins el turment amorós d'Ausiàs arch ens és proper; i les seves paradoxes de voler i ésser, ara delitant-se per l'amor d'una dona, ara maleint el temps que ha esmerçat en amar-les, però sempre estimant-les, no ens són pas incomprendibles. I en els escrits de l'inecitat ara Anselm Turmeda amb les seves disputes, ell que havia marxat a convertir infidels i va ésser ell que va ésser convertit al mahometanisme, hi podem trobar, en certa mesura, el nostre afany de diàleg. Quan Bernat Metge en el seu Somni malparla de les dones i ens fa una gairebé exhaustiva exposició de les potingues que usen per engalipar els homes, ho podia saber perquè era fill d'espectacles, sembla que sentís una conversa d'ara en un cafè o barberia qualssevol dels reis, sense la precisió, és clar de Bernat Metge. I en somnis reservats tots hem arbe-

lat per l'estimada com un altre Tirant lo Clanc, amb dèries d'aventures i desitjos de fer qui-sap-què per ésser mereixedors de l'amor d'ella. I fins i tot els estirabots escatològics del Rector de Vallfogons continuen tenint vigència en una bona part de la nostra gent que pràcticament repeteix els mateixos mots de Vicenç Garcia o a ell atribuïts. I no diguem com el noble va viure - viu - l'obra i la vida de Jacint Verdaguer i s'identifica amb la seva bordat i la seva tragèdia i la seva rebel·lia. O com assimilava el patriotisme i el gust de terra usra d'Angel Guimerà. I no parlem de la nostra literatura: és recent. Arribaríem a les mateixes consciències

CATALUNYA - CIUTAT

CATALUNYA - CIUTAT

Es bonic d'imaginar-se Catalunya com una ciutat grega regida com a Estat. Això és: fer-ne la millor organització possible de la societat. Una forma o articulació dels individus i de les classes que permeti de realitzar fins on es pugui la idea de justícia, donant a cadascú allò que de dret li pertany. Ciutadans de Catalunya. La idea és bona i el terreny força adobat. Ja hi ha qui, no sé si molt conscientment, se n'adona. Encara les comunicacions sobretot entre algunes comarques no són bones. Encara hi ha sectors isolats impermeables a tota influència. No seria rar de trobar en els replecs de qualsevol muntanya una pila de gent que no saben pas què es cou al País, ni qui, ni com es governa. Però el corrent subterrani de Catalunya-ciutat hi és. I no és pas d'ara. Ara potser es descobreix, surt a la superfície. Ara se'n pot ésser conscient i ja sabem que no n'hi ha prou d'ésser sinó que cal tenir consciència que s'és.

Amb això no desapareixen ni de bon tros, les característiques de cada comarca. Es només un arrapar-se a la corda gruixuda. Els de marina continuen i continuaran essent oberts, vius, fàcils a la innovació, assimiladors de productes forasters. Ho han estat sempre. Són la llavor nova, el germen intel·lectual del País. Gent lliure i que sap fer diners. Difícilment lligareu curt a un de marina. Els de muntanya amb les ungles clavades al terrer, continuaran essent la permanència del País, la solidesa, els que fan fermaça. S'hi pot pujar de peus. Els de la Catalunya Nova i la Catalunya Vella, tots hi són amb llur rostre dibuixat i precís, però ja ciutadans tots d'una mateixa terra.

Diu Vicens Vives, que no és pas massa veritat, en aquest País, l'idil·li del pastor i la sirena, de l'Empordà i la muntanya. La història demostra que gairebé mai no s'han avingut. Potser ara, però, amb els anants i vinents dintre de Catalunya mateix, aquesta avinença sigui possible. S'hi avindrà també la gran ciutat?. Noteu que Barcelona és producte d'immigració tant de dintre Catalunya com de fora.

Si la immigració de fora, nombrosíssima i important pot ésser asimilada com ho havia estat sempre, i se n'aprofita el cúmul de qualitats i de possibilitats que duen a sobre, serà això encara una força nova per a construir aquesta Catalunya nova que ja batega. A la gent que ve del sud a treballar, si és jove, no li costa pas d'adaptar-se, vol ésser del País. Us heu fixat en la quantitat de pares de parla castellana que demanen que sigui ensenyat el català al seus fills? I al cap de poc se senten aquests nois tan o més catalans que els que ho han estat sempre. Jo he vist un marrec de vuit anys, en feia quatre que havia arribat a Catalunya, insultar una altra colla de nou vinguts dient-los xarnegos.

Amb la mateixa arrel i afaiçonament diferent neix la Catalunya d'ara. Serà una Catalunya habitable, neta, polida, ben agençada, on la gent respecti i estimi les coses comunes?. No serà pas una Catalunya centralista, amb un centralisme barceloní igual o pitjor que el madrileny?. Sabrà pactar, ésser enraonada, tolerant, europea?. Ban- dejarà els fanatismes, l'insult, la grolleria, el xaronisme?. Deixarà d'ésser mesquina, de senyalar amb el dit a qui no pensa igual?. Serà realment una Catalunya lliure?.

ALLO QUE HAN DIT

Josep Ferrer i Mora en "CATALANITZACIO DE CATALUNYA":
 Catalanitzar Catalunya –que d'això es tracta– vol dir, en efecte, al mateix temps europeïtzar Catalunya. Provincianitzar Catalunya és la manera més eficaç de'allunyar, i de retop isolar Catalunya d'Europa. Si ens passem avui per Europa –almenys per l'Europa occidental– ens adonarem aviat que un dels trets més sortints del nostre continent és que s'ha "desprovincianitzat" amb una celeritat fulminant.

En desprovincianitzar-se i en urbanitzar-se, els països d'Europa es van fent cada dia més "europeus". No es tracta d'un vague cosmopolisme buit de contingut, o d'un internacionalisme més o menys híbrid, d'una multicefàlia caòtica o d'una barreja gratuïta. Es que cada una de les zones europees que tenen una personalitat la fan servir per a fins comuns. I llur contribució a aquests fins és més substancial com més grans són la força i més ben acusat el "temperament" de cada zona. La vella idea nacional –i a fortiori nacionalista– s'està batent en retirada, i en moltes ocasions es disposa resignadament a rebre l'extr^unaunció. En dir que en catalanitzar Catalunya la fem més europea, no volem pas dir, necessàriament, que cal que Catalunya sigui o esdevingui una "nació" per tal que pugui incorporar-se al "concert de les nacions europees". Perquè resulta que: primer no hi ha ja pròpiament "nacions", i segon, que el "concert" en qüestió fa un so molt diferent del somniat pels polítics i economistes vuitcentistes. La incorporació de Catalunya a Europa ofereix per als catalans l'aspecte anomenat "catalanització". Per als europeus, ofereix els aspectes de "desprovincianització" "desruralització", "urbanització". Però són la mateixa cosa. Una Catalunya "urbana", viva, autèntica; això és el que vol dir una "Catalunya europea". Tota la resta és joc floralisme, pairalisme, sardanisme. La Catalunya del futur pot, si vol, celebrar Jocs Florals, ballar sardanes i beure en porró. Però que no pensi que amb això sol es farà catalana. Si fer-se "més

català" equival, avui dia, a fer-se més "europeu", caldrà convenir que els folklorisme a ultranca pot fer més nosa que servei.

Romà Comamala en "INICIACIO A CATALUNYA"

Si físicament els catalans no presenten cap tret distintiu, podrà en canvi parlar-se d'una psicologia col.lectiva pròpia, d'una "ànima catalana", com ha escrit Maragall, és a dir: d'un "comú denominador" que, a part de la llengua, pogués fer-los reconèixer?.

Dintre quins esquemes classificar-los i a partir de quines dades?. Existeixen, en tot cas?. Si no es troben, aquest llibre no té raó d'ésser. No es pot pas escriure sobre una cultura que no hagi brollat d'un poble determinat. Però descobrir les arrels més fondes d'aquest poble, establir unes bases que puguin tipificar-lo: heus ací una àrdua tasca... Trobar el català típic o en estat pur. Poder-lo posar com a símbol social! S'ha vist una caricatura seva en el senyor Esteve... Altres han cregut poder-lo assenyalar en aquell pescador de Cadaqués a qui plaia més de veure el mar pintat en un cromó que al natural, perquè "així podia comparar les onades", o bé en el jove que, seguint consells d'Alcover, ofrena a la seva promesa un préssec en lloc d'un crisantem.

Jaume Vicens i Vives en "NOTICIA DE CATALUNYA"

Del seny a l'arrauxament, de la mesura al barroquisme, del bon capteniment a la rebentada, les condicions favorables semblen topar-se amb les adverses en el desplegament de les formes mentals de la catalanitat. No ens en soprenguéssim pas massa, perquè podríem formular un teixit de discrepàncies semblants respecte a la psicologia dels pobles veïns, o amb els quals convivim. I els catalans, recordem-ho, pel fet d'ésser gent de marca i de viure dues influències simultànies comportem més càrrega explosiva que els altres.

De totes maneres, cal no arronsar les espatlles i dir: som així i

sempre serem així. Aixó es un disbarat. En primer lloc perquè volem actuar sobre els reflexos psicològics mitjançant els nous mètodes d'educació i aculturació de masses. Molts dels aspectes a què hem alludit es resolen amb un sistema adequat d'ensenyament públic, perquè la informació dona el sentit de la responsabilitat, i aquest és el millor antídote contra l'embadaliment i la rebentada, fases precursors de la rauxa, o bé contra el pur sensualisme del seny. I en segon lloc, perquè tots plegats esperem viure un dia unes circumstàncies més planeres, en les quals la tensió passional de la catalanitat es pugui dedicar a fer totalment de Catalunya un país modèlic, europeu.

Després de reflexionar-hi molt, em penso que aquest és el missatge que portem els catalans al pap durant moltes centúries. Esser un país de marca, net i ordenat, com Bèlgica, Holanda i Xecoslovàquia; o bé un país de reducte muntanyenc tan ben agençat com Suïssa. Aquest missatge no pot ésser més humil ni intranscendent, i fora de tota ambició culturalista, com ara la de Ramon Llull. Però és una bona nova humana i social. I si poguéssim estendre-la arreu d'Espanya, i entre tots plegats fer una comunitat moderna, pràctica i eficient, justa, pacífica i tolerant, podríem cancel·lar els deutes amb els nostres precursors i constatar el final de les nostres preocupacions vitals.

Amb missatge llarg o missatge curt, Catalunya viu perquè ha de fer quelcom a la història. Això és llei divina i natural, que no admet monstruositats biològiques. O surem o ens enfonsem. Pel fet que hàgim surat durant els quatre segles més aguts del Minotaure, ens certifiquem de la realitat de la nostra existència. Per això no podem dir que la història de Catalunya sigui un perpetu condicional.

Estem convençuts que, actuant sobre les cordes autèntiques del nostre temperament, endagarem d'ací avant moltes coses. Però això vol temps amor i confiança. Vol exactament com deia Maragall, la fe dels qui no temen ni defallences ni incomprendiments, dels qui veient l'obra llarga, es disposen a realitzar-la amb una contribució personal i irrecompensable, hora a hora, dia a dia.

TAULA

- Entrada
- Com a casa enlloc
- Continuitat
- Treball
- La Llengua
- Sense raça
- Sentimentalisme
- Individualisme
- Por del ridícul i home de pacte
- Complex d'inferioritat
- Rebel·lia i llibertat
- Desconfiança
- Seny
- Catalunya-ciutat
- Allò que han dit

PLANS IL·LUSTRACIONS POSSIBLES

- 1/ Al capítol "Com a casa enlloc": UNA CASA DE FAGÈS
- 2/ Al capítol "Continuïtat": UN MONUMENT ROMANIC AMB UNA DONA.
- 3/ Al capítol "Treball": UN ARTESA (El boter de Vic?)
- 4/ Al capítol "La llengua": RÈFOIS DE CARRETERA, CORREGITS
- 5/ Al capítol "Sentimentalisme": FOTO ANTIGA DE CASAMENT PENJADA A LA PARET SOBRE MOBLES VELL.
- 6/ Al capítol "por del ridícol i home de pacte": MERCAT DEL DISSABTE A VIC A LA PLAÇA DELS FORCS
- 7/ Al capítol "hebel.lia i llibertat": GRAFFITI ESCRITS A QUALSEVOL PARET.
- 8/ Al capítol "Catalunya-ciutat": Barri gòtic de Barcelona.